

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MORBI *an f*
AC SYMPTOMATIS
NOTIONE VERA.

~~~~~
QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICIIS
ET
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM
PRAESIDE
PRORECTORE FRIDERICIANAE MAGNIFICO
DOMINO
FRIDERICO CHRISTIANO IVNCKERO

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE
HVIVSQVE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO
PAEDAGOGII REGII AC ORPHANOTROPHEI HALENSIS
MEDICO PRACTICO CONSTITVTO
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMSQVE IN MEDICINA HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS RITE CONSEQVENDIS

D. XIV. IVLII A. R. S. MDCCCCLIX.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

CAROLVS OTTO STEGEMANN

DORPATO-LIVONVS.

HALAE

EXCVDEBAT IOANNES CHRISTIANVS HENDEL.

DISSECTATIO ANATOMICA

MORBI

AC SYMPTOMATIS

IN

CAUSIS

CONSERVATIONE

PROFECTU

FRIDERICO CHRISTIANO WICKERO

AVGUSTO

PRO

CAUSIS

ET SYMPTOMATIS

IN

CAUSIS

CAUSIS

V I R O
PERILLVSTRI EXCELLENTISSIMO,
GENEROSISSIMO
DOMINO
A X E L H E N R I C O
BARONI DE BRVINGK
DOMINO HAEREDITARIO FVNDORVM ET PRAEDIORVM
RANDEN, WALGVTA, WRANGELSHOFF, HELLENORM,
SAMHOFF ET TENNASILM
CONSILIARIO PROVINCIALI ET STATVS PRAESTANTISSIMO
EQVITI ORDINIS ST. ANNAE MERITISSIMO

NEC NON
V I R O
GENEROSISSIMO ET PRAESTANTISSIMO DOMINO
DOMINO
A L E X A N D R O R E I N H O L D O
DE ESSEN
TORMENTORVM, BELLICORVM DVCI
DORPATENSIS ET PERNAVIENSIS DISTRICTVS
RERVM OECONOMICARVM PRAEFECTO

PATRONIS ET MAECENATIBVS
DEVOTISSIMA MENTE AETERNVM VENERANDIS

HOC QVALECVNQVE
SPECIMEN INAUGVRALE
CVM VOTO DEVOTISSIMO
PROSPERITATIS ET FELICITATIS CONSVMMATISSIMAE
SE SVAMQVE FORTVNAM
TANTIS MAECENATIBVS
COMMENDATVRVS

D. D. D.

CAROLVS OTTO STEGEMANN.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
MORBI
AC SYMPTOMATIS NOTIONE VERA.

---

§. I.
Introitus.

Quod vitium plures scientias deturpat, sum-
mus nempe, vel in ipsis earum principiis,
dissensus, id nec nostra, quod dolendum,
Medicina effugere potuit. Notiones sani-
tatis, morbi ac symptomatis adeo sunt in Medicina graues at-
que foecundae, vt iis nequeat carere medicus, eorumque

vsu vniquam superfedere. Quantum vero in his a se inuicem recedunt medici! Quanto dissensui praebuerunt ansam! Credidi tamen, non adeo difficili opere fieri posse, vt, quod hanc rem spectat, veritatem assequamur. Nata exinde est praefens Dissertatio, quam iudicio B. L. submitto.

§. II.

Perfectio C. H. in quo consistat?

Quam maxime vero in hac tractatione opus est, vt rem paullo alcius repetamus, ne quidquam admittatur, quo seduci possimus. Primum itaque, quod morbo inesse cogitamus, *imperfectio est corporis humani*. Nemo non enim morbum ea ratione concipit, vt imperfectiorem corporis humani statum inuoluat; atque, licet dentur morbi, quibus contra metuenda mala defenditur corpus, qui ergo ad perfectionem C. H. conspirare videntur, tamen, si hi ab *omni* imperfectiois macula liberi essent, iniusta ipsis ratione morbi imponeretur nomen. Omnes idcirco morbi corpus humanum imperfectum esse ponunt, ea tantum in re diuersi, vt his minor, illis maior, istis minima adhaereat imperfectio. Quid vero C. H. imperfectio sibi vindicat? Quanam in re consistit? Vt id pateat: perfectionem C. H. adumbrare vtile erit; nam, vt linea recta curuae norma assumitur, sic status imperfectus e perfecto dimetiri potest. Nunc autem rebus finitis *perfectio* tribuitur, quando cum fine, ad quem assequendum productae sunt, quam optime conspirant; quo
signi

significatu molae, horologio aliisque similibus perfectionem assignamus. Qui ergo de C. H. perfectione recte iudicare sibi proposuit, eum *finis* huius corporis nouisse oportet.

§. III.

Finis corporis humani quadruplex. Primus.

Corpori autem humano quadruplex praescriptus est finis. *Primus* hac definitur ratione. Cum anima & corpus humanum, viuo homine, arctissimum inter se commercium alant, vt mutua semper ratione in se inuicem influant: sequitur ex ista harmonia, posse corpus humanum bona malae, tam physica, quam moralia mentis, secum coniunctae, producere iamque praesentia augere. Atque quam pulcre id obseruatio suadet! Cognitio humana a sensibus incipit, qui passim corpori debentur; eorum ergo auxilio & ope memoria demum, ratio, intellectus reliquaeque mentis facultates recte euoluuntur atque perstant. Bene quoque constitutum corpus mira mentem laetitia & voluptate, suis limitibus circumscripta, afficere solet, neque illam, quantum in ipso situm, seducit adque vitia procliuem reddit. Sic ergo C.H. *bona* tam physica, quam moralia mentis producit atque auget. Saepe interea ab ista virtute defleat corpus, vt videas male ab eo animam affici; quod dolores, anxietates, deliria, furores venerei, & innumera alia, quatenus a corpore pendent, satis possunt vnumquemque docere, qui vellet ea de re dubitare. Quae cum ita sint, atque ab eo, qui machi-

machinam humanam construxit, cogitari nec possit, nec debeat, *sibi illum* malum proposuisse finem: sequitur, corpus humanum ideo paratum esse, vt bona mentis humanae efficiat, augeat.

§. IV.

Secundus C. H. finis.

Corpus humanum, vi cohaesionis, neruea & muscolari praeditum; a stimulis variis internis externisque excitatum; solidis variae naturae, fluidisque, singulari ratione mixtis, instructum, esculenta potulentaque recipit, coquit, praeparat, inque naturam humanam commutat; nociua expellit; perdita restituit; causis morborum resistit; morbos varios tollit, atque semet ipsum, admirando partium viriumque consensu & conspiratione, conseruat. Stupenda haec machinae nostrae indoles ostendit, finem corporis humani in eo etiam consistere, vt semetipsum, conspirante passim anima, conseruet, idque tam retinendo sanitatem, quam praecauendo & tollendo, quae ipsi aut accidunt aut accidere possunt, aegritudines. Quodlibet enim bonum, ad quod praestandum res quaedam apta inuenitur, tamquam eius finis considerari potest. Verum sanitatis & vitae conseruatio, cui praestandae, ad tempus certe, corpus humanum par est, bonum sine dubio dici debet.

§. V.

§. V.

Tertius C. H. finis.

Monet vel ipsa natura, generis humani propagationem non infimum locum inter eos tenere fines, ob quos Creator cum anima corpus coniunxit. Ab hominibus enim nascuntur homines; innatae sunt atque insitae vtrique sexui animi propensiones, quas postulat hominum propagatio; summo erga prolem feruntur homines amore; corpus demum ipsum sic fabricatum est, vt, concurrente anima, propagando generi humano inferuire queat. Nonne haec omnia suadent, voluisse Creatorem hunc, quem diximus, finem? Iniurii certe essemus erga ILLVM, si crederemus, dedisse *Eum* nobis tot tamque magnas propensiones, quas expleri noluisset.

§. VI.

Quartus C. H. finis.

Denique, mediante corpore humano, actiones exsequuntur homines, quae *externae* sunt, quorum motus musculorum voluntarii spectant. Conseruatio sanitatis; iussa animi; officia publica, priuata, ad quae obligamur, istas actiones postulant. Quibus ergo exserendis destinatum esse corpus humanum, nemo facile, credo, dubitabit.

B

§. VII.

§. VII.

Summa C. H. perfectio quid postulet? exponitur.

Summa itaque corporis humani perfectio requirit, vt
 1) aptum id sit, ad fines, quos diximus, exsequendos; id-
 que 2) eo gradu, eo ordine, ea duratione, eo tempore atque
 ea voluptate, quae, praescripta esse corpori humano, obser-
 uatione discimus. *Facultas* ea efficiendi, quae fines C. H.
 requirunt (§§. III. seqq.), numquam, in *summa* eius perfe-
 ctione, deficere debet. Quamvis enim facultas, genus hu-
 manum propagandi, infantibus puerisque denegari debeat:
 quis tamen est, quin sciat, infantes puerosque, sanos alias,
 ad summam C. H. hominumque perfectionem adspirare ma-
 gis, quam esse eam iam adeptos? Minime vero opus est,
 vt perfectissimum corpus humanum *omnes* suos fines, *quo-*
uis tempore *vere* adimpleat; sufficit, quoad *nonnullos*, sola
 facultas, licet *quosdam*, generatim consideratos, *semper* adi-
 piscatur necesse sit. Conseruatio vitae & sanitatis, si perfe-
 ctum exstiterit corpus, semper impetratur atque perstat;
 actiones vero externae (§. VI.) atque eae, quae propagando
 generi humano inseruiunt, non semper, in sanissimo licet &
 perfectissimo corpore, adsunt. In his ergo sola facultas suf-
 ficit, eo eas tempore, quod naturae leges dicitant, exseren-
 di. *Gradus* etiam actionum, in definienda C. H. perfectio-
 ne, attendi debent, quos Natura praescripsit. Etenim suis
 sunt actiones humanae circumscriptae limitibus; *ultra* eos
 pro-

progredi aequè minus licebit, ac *infra* eos subsistere. Neque omitti plane debet earum *ordo*. Si corporis auxilio ideae quidem, sed inordinatae, sed rebus externis non respondentibus, in anima suscitantur, quis de corporis imperfectione dubitabit? *Duratio* porro actionum attentionem meretur, cum C. H. ita a Natura factum sit, ut constantia quadam, observatis & experientia optime definienda, suas perficere possit actiones. Neque demum *voluptatis sensus*, qui actiones hominis integri comitari solet, aut certe doloris, anxietatis & alius ingratae sensationis defectus negligi, in hac disquisitione, debet. Ingratas quasvis sensationes, naturali impulsus horrore, natura humana fugit, auersatur & propulsare annititur; documento, quidquam, quando obtrinent, corpori inhaerere, quod eius fini atque perfectioni repugnat.

§. VIII.

Imperfectio corpor. humani.

Quare imperfectio corporis humani aderit, quando
 a) *vel* finis quidam, qui impetrari per id debebat, *eius vitio* non impetratur; v. g. si vis neruea aut muscularis elanguescit. β) *vel*, quod maius est, corpus, sibi relictum, quidquam perficit, fini suo plane contrarium; v. g. quando plus destruit semetipsum, quam conseruat; γ) *vel* demum finis quidem definitus per id impetratur, non recte tamen, sub

que istis conditionibus, quas postulare summam C. H. perfectionem, diximus §. anteced. n. 2.

SCHOL. Vix opus esse iudico, hic monere, nos de *interna* C. H. tam perfectione, quam imperfectione loqui. Quae enim *externa* est, a Medico non adeo curatur, neque eius disquisitio, in determinanda morbi notione, utilis est. Quare etiam id, quod, sub imperfecto corporis statu, huic illius fini repugnat, quodque proprie efficit, vt C. H. sit imperfectum, *interna* illius conditio esse debet.

§. IX.

Quaenam C. H. imperfectio in morbo adsit? determinatur.

Non quacuis corporis humani imperfectio sufficit, vt *aegrotare* id dicere queamus, quod vel ipso puerorum infantumque exemplo constare potest, qui, non obstante necessaria corporis imperfectione, sani esse possunt aequo morbo liberi. Vt ergo pateat, quaenam, sub aegrotato corporis humani statu, eius imperfectio adsit? iuuabit, quasdam huius species stabilire. Datur imperfectio corporis, quae legibus Naturae adeo exacte responderet, vt, non nisi ludens Natura, quod raro etiam fit, ab ea deflectere obseruatur. Hanc *naturalem* voco; in infantibus, vt exemplo vtar, obseruabilis est, *numquam morbosa*. Datur alia, *non naturalis* dicenda, desciscens omnino a Naturae legibus, hisque minime ad amissum respondens, eminentiori potius in gradu ad morbos disponens, ita tamen comparata, vt corpori, sibi relicta,

relicta, numquam noceat, quid? quod certo respectu necessaria sit. Huc imperfectio spectat, quae v. g. temperamenti debetur. Neque haec *morbosa* est, adque constituendum statum aegrotum sufficit, cum a natura humana vix separari queat. Datur denique, quae *praeternaturalis* dicitur, finibus corporis humani plane contraria, eos, sibi etiam relicta, plus minusve tollens atque impediens, qualis est plethora, spiritudo. Atque haec cuicumque morbo inest non solum, sed sufficit quoque, ut hominem aegrotare dici queat, licet etiam morbus, quo detinetur, minimus vixque observabilis sit.

§. X.

Aegrotare quid sit?

Aegrotat itaque C. H. quando ipsi conditiones insunt praeternaturales (§. antec.), per quas tolluntur & praepediuntur fines, ei praescripti. Caue tamen existimes, has conditiones seu imperfectiones praeternaturales *omnes morbum* dici posse. Monuit id iam *Illustr. LUDWIGIVS (Institutt. Patholog. §. 918.)*. *Complexus*, inquit, *omnium eorum, quae in aegroto corpore praeter naturam eveniunt & observantur, ab aliis multis morbus dicitur. Hinc non tantum morbus ipse, sed & causae & accidentia eius, confuse simul perspecta, ab imperitis & forte nonnullis medicis assumuntur & nomine quodam recepto, saepius vago & obscuro insigniuntur; ex qua confusa corporis, morbo affecti,*

consideratione, nulla huius vera dijudicatio elicitur. Notio itaque morbi suis magis limitibus circumscribi debet.

§. XI.

Sanitas quid proprie sit?

Tria corpori aegroti, qua tali, insunt, quorum diuersitatem veteres iam proposuerunt; *morbis* nempe ipse, eius *causae & symptomata*. Omnia haec imperfectionem quandam redolent. Morbus autem contradistinguitur sanitati proprie ita dictae, illius causae sanitatis causis, symptomata morbi effectibus sanitatis obseruabilibus. Quare omnium optime definiri potest, quid sit morbus? si antea constiterit, quid sanitas proprie dicta sibi velit? Nunc vero in corpore sano deprehendimus 1) partium tam solidarum, quam fluidarum eas conditiones, quae actionibus minus obseruabilibus exferendis atque finibus corporis humani adimplendis pares sunt. 2) Actiones harum partium manifestas & per sensus obseruabiles, quae miro consensu & conspiratione se inuicem conferuant ac fulciant, atque eas ipsas, quas diximus, solidarum fluidarumque corporis humani partium conditiones, illarum actionum scaturigines, sustentant, cauentque, ne demum intereant. 3) Physicas, mechanicas & chemicas partium qualitates, quarum ope *modo* conditiones istae (n. 1.), *modo* actiones descriptae (n. 2.) producuntur & adiuuantur. Ultra haec progredi non licebit, nec plura generatim, in sano corporis humani statu, momenta cogitare.

Quod-

Quodnam ergo inter ea *proprie* sanitatem nominabimus? Minime certe *tertium*. Itae enim qualitates, qua tales, *causae* quidem sunt illius, quod sanitatem dicimus, minime vero sanitas ipsa. Sic grauitas sanguinis causa quidem erit sanitatis: quis vero eam sanitatem ipsam, aut eius particulam dicet? Requiritur ad sanitatem; eius vero essentiam non constituit. Neque in eo, quod *secundo* loco diximus, momento sanitas proprie consistit. Etenim possunt nonnumquam istae corporis actiones, quae sensibiles perque sensus obseruabiles sunt, satis integrae videri, licet sanitas vere, neque semper minimo in gradu, laesa deprehendatur. Sic qui vomica pulmonum laborant sanissimi nonnumquam esse videntur. Quare cum actiones corporis humani, quae sensus incurrunt, *integrae* interdum inueniantur, quamuis sanitas *laesa* iam sit: sequitur, essentiam sanitatis his in actionibus consistere non posse. Quoniam ergo nec in secundo, nec in tertio momento quaeri debeat: reliquum est, vt statuamus, *sanitatem* proprie consistere in complexu omnium internarum conditionum partium corporis humani, per quas finibus suis explendis corpus illud par redditur.

§. XII.

Notio morbi.

Morbus itaque C. H. erit eiusmodi interna partium C. H. viuentis conditio, qua id his illius finibus recte adimplendis impar redditur. Vulnus, plethoram, spissitudinem humo-

humorum, debilitatem &c. nominamus morbos. In omnibus vero deprehendimus internas modo solidarum, modo fluidarum partium condiciones, quibus fit, ut hi illiue huius corporis fines minus recte adimpleantur. Congruit haec morbi definitio fere cum ea, qua vsus est GAVBIUS (*Institut. Patbol. medic. §. 34.*). Nam *status ille*, inquit, *corporis humani viuentis, quo fit, ut actiones homini propriae, non possint apposite ad leges sanitatis exerceri, morbus dicitur.* Fines enim corporis humani per actiones impetrantur, legibus sanitatis conformes, seu aptas ad constitutos fines recte assequendos. Nolui autem *actionum* vocabulo uti, ut caueatur nempe, ne quis *manifestas* solum huc referat (quod fere fieri plerumque solet), utpote quae integrae, laesa iam sanitate, videri possunt (§. anteced.).

§. XIII.

Quinam veri sint morbi?

Notum est, medicos solere morbos in *simplicissimos*, *simplices* & *compositos* diuidere. *Simplicissimi* dicuntur, quorum essentia vnica conditione praeternaturali absoluitur v. g. rigiditas, plethora. *Simplices* vocantur, qui plures quidem, sed ex simplicissimis proxime constantes, mutationes praeternaturales sibi vindicant v. g. obstructio, orgasmus. Qui demum e simplicibus originem suam sumunt *compositi* nuncupantur v. g. tussis, epilepsia. In his, nempe compositis, determinandis, fere semper actiones solum, manifesto laesas, attendunt

dunt Medici; non perpendentes, actiones, aperte a statu sanitatis recedentes, morbum non ipsum constituere (§. XI.), eius potius *effectus* existere. Sic *tussis* ipsa nominatur morbus; at enim vero id phaenomenon, quod proprie *tussim* nominamus, actionem tantum laesam, nempe respirationem, concernit; indigna ergo, quae morbi nomen mereatur (§. XI.). Non nisi *effectus* est morbi, conuulsionis scilicet musculorum, in- & expirationi inseruientium. Quare morbi *compositi* non nisi eo respectu *morbi* nomine digni sunt, quatenus e simplicibus constant; neque, ut vulgo dijudicantur, *veri* sunt morbi. Simplicissimi contra ea dicti atque simplices eo nomine solum digni censeferi & possunt, & debent (§. anteced.). Fere ita iudicauit GAVBIUS (l. c. pag. m. 199. §. 417.). *Morbi, inquit, compositi spectantur potius, ut totidem diuersae symptomatum concursiones, ac, pro more Systematicorum, ad Pathologiae specialis eam sectionem, quae de symptomatibus singulatim agit, commode relegantur.*

§. XIV.

SYDENHAMI *de morbo sententia dijudicatur.*

Dictat, inquit SYDENHAMVS, *ratio, morbum, quantumlibet eius causssae humano corpori aduersentur, nihil esse aliud, quam Naturae conamen, materiae morbificae exterminationem, in aegri salutem, omni ope molientis.* Nunc quidem, de *compositis* magis id morbis SYDENHAMVM affirmasse, vel cuiicumque legenti apparet; idemque

C

peftis,

peftis, quae adduxit, & arthritidis exempla comprobant. De *simpliciffimis* atque *simplicioribus* enim morbis concessiffe fere videtur, eos naturae conamina salutari non posse, cum hi ipsi morborum compositorum existent caussae, quas humano corpori aduersari innuit. Numquid vtrumque satis bene stabilitum ab optimo Viro, obseruationibus tamen magis, quam ratiociniis claro? Dantur certe morbi compositi, in quibus nulla materia exterminanda v. g. qui ab immateriali causa solum proficiscuntur, quale quid non raro in epilepticis obseruatum; dantur alii, in quibus Naturae conamina assumi vix possunt, quorsum paralyseos tot species referantur necesse est. Quod simpliciffimos & simplices spectat: inter eos nonnulli, passim certe, vt eiusmodi Naturae conamina considerari possunt, veluti spasmus; aliis contra ea praestans illud recte denegatur nomen v. g. laxitati. Sed plura hac de re iam monuit GAVBIVS (l. c. §. 51.).

§. XV.

Notio morbi a BOERHAAVIO proposita.

Dixit BOERHAAVIVS: *omnis humani corporis conditio, quae actiones vitales, naturales, vel & animales laedit, morbus vocatur* (Aphorism. §. I.). Hanc *absolutam* morbi definitionem nominat *Perill. v. SWIETEN* in Comment. ad h. l. Non potest tamen, quantum video, pro absoluta haberi. Vt enim de eo nil dicam, quod *laesionis* vox quandam inuoluat obscuritatem, non nisi tunc euanescentem, quan-

quando ad fines corporis humani attenditur: his, credo, *Boerhaaviana* morbi definitio premitur difficultatibus. 1) *vitalae* mentio in ea facta non est, qua tamen opus erat, ne morbus confunderetur cum *morte*. 2) dantur conditiones quaedam corporis humani *externae*, quae, licet has illasue functiones laedant, non sufficiunt, vt morbus assumi queat. Si quis v. g. morosus factus sit, sine etiam corporis labe, motus musculares debilius, difficilius, non sine incommodo exercet. Hominem hunc morbo laborare dici nequit, nisi constiterit prius, vitium hoc corpori deberi. 3) Actiones istae, quas nominat *BOERHAAVIVS*, non adeo infrequenter illaefae apparent, licet morbus adsit; quale quid (vt simplicissimos & simplices morbos mittam) in vomica pulmonum laborantibus, interdum accidere, supra iam monui. 4) morbi compositi non veri sunt morbi (§. XIII.); ex *BOERHAAVII* autem sententia eo nomine non sunt indigni.

§. XVI.

De latitudine sanitatis.

Nolo iam pluribus definitionibus, quas de morbo suppeditarunt Medici, dijudicandis inhaerere, cum nimis facile sit, earum vitia ex stabilita vera morbi notione (§. XII.) ertere. Redeunt praeterea ad ea fere, e quibus morbi definitionem composuit *BOERHAAVIVS*. Saepe etiam functionum imperfectionem morbum dixerunt Medici, *signum*, e quo morbi praesentia diiudicatur, cum morbo ipso confun-

dentes, quod, quam parum cum veritate consentiat, supra dicta satis docere possunt. Verum enim vero restat, ut de *sanitatis latitudine* quaedam differantur, id est eiusmodi statibus C. H. internis, qui, licet ab imperfectione non liberi sint, nondum tamen morbi dicuntur, & ad quos GALENVS in notissimo loco iam respexisse videtur, quando dicit: *non enim absoluta est, nec indivisibilis simul, quae est & dicitur sanitas, verum etiam quae ab hac deficit, modo adhuc usibus nostris non sit inepta.* Sub ea sanitatis latitudine comprehenduntur 1) imperfectiones C. H. quas supra *naturales & non naturales* diximus (§. IX.). 2) imperfectiones *praeternaturales*, quatenus *vel non manifesto, vel leuius* fines C. H. tollunt atque praepediunt. Sic acrimonia humorum, pustulas varias faciei efficiens, *manifesto* quidem hominem afficit, seque palam declarat; nisi tamen reliquas actiones, quas oportet hominem exserere, turbet, morbis minus, quam *caussis praedisponentibus* adnumeratur (*Illustr. LVDWIGII Therap. gener. §§. 1420. 1421*). Multo autem magis hisce solum caussis ea accensetur acrimonia, quae sensibus per sua non cognoscitur signa. Nunc, quod imperfectiones corporis humani tam naturales, quam non naturales spectat, iure de his negatur, posse eas morbis accenseri (§. IX.). Praeternaturales autem, licet in media, ut vidimus, vita ad caussas potius, quam morbos ipsos nonnumquam referantur, recte tamen veri morbi in Pathologia iudicantur, si modo reliquis morborum

borum gaudeant conditionibus (§. XII). Qui enim in his conditionibus & imperfectionibus varii obseruantur gradus, essentiam earum non tollant, manentque ideo veri morbi, quamuis, cum quilibet morbus aliorum seminum sit, ad caussarum quoque morbificarum censum referri queant, debeantque. Quae caeterum de hac sanitatis latitudine dixi, ostendere inter alia possunt, quare tot Medici, in definiendis corporis humani morbis, ad functionum imperfectionem fere solam attenti fuerint. Cum enim in vita media homo non nisi tunc *aegrotare* dicatur, quando manifestae functionum laesiones apparent; Medici quoque multi *aegrotare illud* cum ipso morbo (qui tamen pars tantum est status morbosi), signaque morbi cum illo, quod proprie morbus est, confuderint: fons istius erroris satis lucide apparet, patetque, in omni quidem morbo (qualem homines vulgo assumunt) aperte functiones laedi, hanc ipsam tamen functionum laesionem morbum ipsum dici non posse, cum eius potius effectus existat. Neque dici debet, illam morbi, quam reprehendo, notionem ideo laudem mereri, quod adeo vocabuli vsui, in vita media comprobato, respondeat. Philosophi enim est, eos vocabulorum significatus reiicere, qui erronei sunt, licet vsu loquendi stabili videantur. Quod vel Philosophorum exemplo corroboratur, qui corpora substantiis non adnumerant, licet vulgo id fieri soleat.

§. XVII.

Symptomatis praedicata.

Sed missa iam facta morbi notione: ad eam *symptomatis* accedo, quod ad morbos non raro referunt Medici. Ante vero quam, falso id fieri, ostendo: iuuabit, notionem symptomatis ex iis eius praedicatis stabilire, quae, credo, nemo facile negabit. Omne symptoma ponit 1) *mutationem praeternaturalem* (§. IX.). Quidquid enim statui sanitatis inest; quidquid etiam ad corporis tam naturales, quam non naturales imperfectiones (§. cit.) refertur, numquam symptoma vocatur. Laesa contra ea respiratio, agrypnia, frigus, in extremis perceptum &c. symptomata nuncupantur; quae autem omnia mutationem quandam corporis praeternaturalem sibi vindicant. 2) *per sensus obseruabilem*. Quando a plethora, validius sese attrahentibus sanguinis particulis, spissitudo humorum nascitur: validior illa attractio, licet praeternaturalis sit mutatio, symptoma vocari non solet, cum, sibi relicta, per sensus non cognoscatur. Obstructio contra ea aluina, diarrhoea, sudor profusus symptomata dicuntur, cum sensuum auxilio immediate cognosci possint. 3) *pendentem a statu morbofo*. Status morbofo, praeter morbum, causas etiam morbi huiusque symptomata inuoluit. Quoniam nunc symptomata in symptomata morbi, causae morbificae, & symptomatum recte diuidi solent: sequitur, ea pendere a statu morbofo. Sic pulsus celeritas & frequentia sympto-

symptoma febris vocatur, quod a morbo, quem febrem dicimus, pendet; sic vomitus biliosus variorum morborum, quorum *caussa* est effusa in primas vias bilis, nuncupatur symptoma; sic denique cephalalgia, orta a laesa in morbis respiratione, symptoma est, licet ab alio symptomate, laesa nempe respiratione, pendeat. *Symptoma* itaque erit mutatio corporis praeternaturalis, sibi etiam relicta sensus incurrens, pendens a praesenti statu morbofo. Dixi *praesenti*; quod enim ultra morbum durat symptoma, praeteriti symptoma amplius non censetur.

§. XVIII.

Symptomata ad morbos referri non possunt.

Solent nonnulli Medici ad morbos symptomata referre; cum alii, ea huc *numquam* reuocari posse, censeant. Vtrumque, si quid ego iudicare valeo, erroneum. *Possè* id quandoque, vt morbus, considerari: exemplo patebit. In hydropicis non adeo raro accidere solet, vt cutis partefque affectae, prae nimia expansione & distensione, cui amplius resistere non possunt, crepaturam patiantur. Haec *disruptio* verum erit symptoma. Nam sensibilis est ac praeternaturalis corporis mutatio, pendens a statu morbofo. Nonne vero ea ipsa simul, tamquam morbus, considerari potest? Erit certe verus morbus, si definitio morbi, supra tradita, vera iudicatur. Interea non *omne* symptoma morbis accenseri poterit. Color cutis in iis, qui ictero laborant,

mu.

mutatus verum est icteri symptoma. Quis vero dicet, hunc ipsum colorem flauum esse morbum? Sic etiam functiones laesae dicuntur symptomata, veris autem morbis accenseri non debent, vt supra ostendi. Quare cum symptomata existant, quibus morbi nomen recte assignari non potest: sequitur, *symptomata* generatim ad morbos referri non debere.

§. XIX.

Morbus symptomaticus a symptomate differt.

Morbus symptomaticus indigitare potest 1) morbum verum, ab alio, in corpore praesentem, ortum. Sic debilitas vasorum dici posset morbus symptomaticus, quando a plethora, serositate humorum &c. oritur. 2) Symptoma, quod morbus est (§. anteced.). 3) morbum compositum, qui ab alio morbo composito pendet; e. g. epilepsia mensibus suppressis accedens. Cuicumque autem significatui faueas: symptomaticis & morbi symptomatici differentia manifesta est. Quodsi enim *primum* assumere placuerit: non omne symptoma poterit esse morbus symptomaticus, neque, cum raro morbi sensuum ope innotescant, omnis morbus symptomaticus verum symptoma (§. XVII.). Quod *secundum* spectat: quaedam quidem symptomata, minime vero omnia, morbi essent symptomatici. Quoad *tertium* demum: nec omne symptoma esset morbus symptomaticus, nec omnis morbus symptomaticus verum symptoma. Prius assumi non potest: cum symptomata inter morbi occurrant, minime

me compositi, v. g. solutio continui in cute (§. ant.). Neque etiam *posterius*: cum non omnes morbi compositi, ab aliis compositis producti, symptomata sint. Sic phthisis pulmonalis non raro a compositis morbis e. g. malo hypochondriaco enascitur; at enim vero phthisis pulmonalis symptoma dici nequit. Quare ex dictis apparet, quandam debere morbum inter symptomaticum & symptoma differentiam statui.

§. XX.

Duplex Symptomatum Species.

Reuocarunt Medici quaeuis symptomata ad actiones laesas, vitia excretorum & qualitates sensibiles alienatas, vti diu iam nota aequae Veteribus iam assumpta eorum diuisione (GAUBIUS I. c. §. II9. 654.). Quod actiones laesas & alienatas qualitates sensibiles attinet: vera non solum sunt, sed etiam a se inuicem manifesto distincta, symptomata. Sic vomitus symptoma est, sed respicit actionem corporis humani laesam. Color cutis & oculorum flauus nigerue in ictericis non minus verum constituit symptoma. Proprie tamen dici nequit, colorem cutis sic deprauatum laesam esse actionem; qualitatem potius sensibilem corporis alienatam inuoluit, adque eam reduci potest. Minus vero bene his tertia symptomatum species adiecta est, sub qua vitia excretorum continentur. Non nego, *vitia excretorum* vera esse symptoma-

D

ta;

ta; possunt tamen *modo* ad laesas actiones, *modo* ad sensibiles qualitates alienatas reduci. Quando enim eiusmodi vitia occurrunt: actio saepe ipsa, qua excernuntur, laesa est; sicuti id valet, quando diarrhoea, sudor profusus, diabetes & similia obtinent. Interdum quidem actio ipsa non adeo est laesa, ut potius, in se considerata, satis bene procedat; tunc vero excreta ipsa quidquam sensibile docent, quo a sano se recessisse statu declarant v. g. sudor foetidus. Omnia ergo symptomata, hoc respectu, commode ad duas reduci possunt species, neque vitii hic excretorum opus est. Reliquis vero symptomatum diuisionibus recensendis supersedeo, cum nil, quod singulare sit, quoad eas, notandum veniat.

§. XXI.

Epilogus.

Videri posset, ac si notiones morbi ac symptomatis, quas hucusque limae subieci, non possint non practicam horum statuum tractationem turbare. Cum enim symptomata, nisi vrgentia fuerint (id est *vel* aegro maximum creant incommodum, *vel* vitae periculum inferunt, *vel* demum impediunt, quo minus adhibita medendi methodus & usurpata remedia in aegri usum cedant), tolli non debeant medela, exacte & immediate symptomatibus destinata: omnino hinc colligi posse videtur, rem non adeo, quoad Praxin, esse adia-

adiaphoram, quando cum morbis symptomata confunduntur & v. v. Interea vel ipsa experientia docere potest, Medicos, in Praxi satis felices, vagas eiusmodi morbi & symptomatis notiones amplecti. Vndenam hoc? Inde praeprimis credo, quod Medici, vt plurimi homines facere solent, non ex theoria, cui fauent, sed ex aliis principiis agunt. Hinc alias quoque videmus, falsissimam non solum, sed etiam, si in se spectetur, maxime nociuam quorundam theoriam aegris non nocere, cum (laudes sint DEO) theoria eorum cum praxi minus conueniat, haec potius, quod in summam eorum laudem cedit, per experientiam determinetur atque obseruationes. Caue tamen, hinc concludas, superuacaneam esse atque inutilem harum rerum indagationem. Rationalem Medicum (qualem quiuis semetipsum agnoscit) decet, suas ita instruere actiones, vt theoriae respondeant, hanc itaque perfectam absolutamque reddere quemuis oportet. Vt iam de eo nil dicam, quod Medicinae theoria, pars Philosophiae, tradi debeat ita, vt demum accuratissima euadat atque perfectissima.

T A N T V M.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Ma 4711

ULB Halle
003 941 760

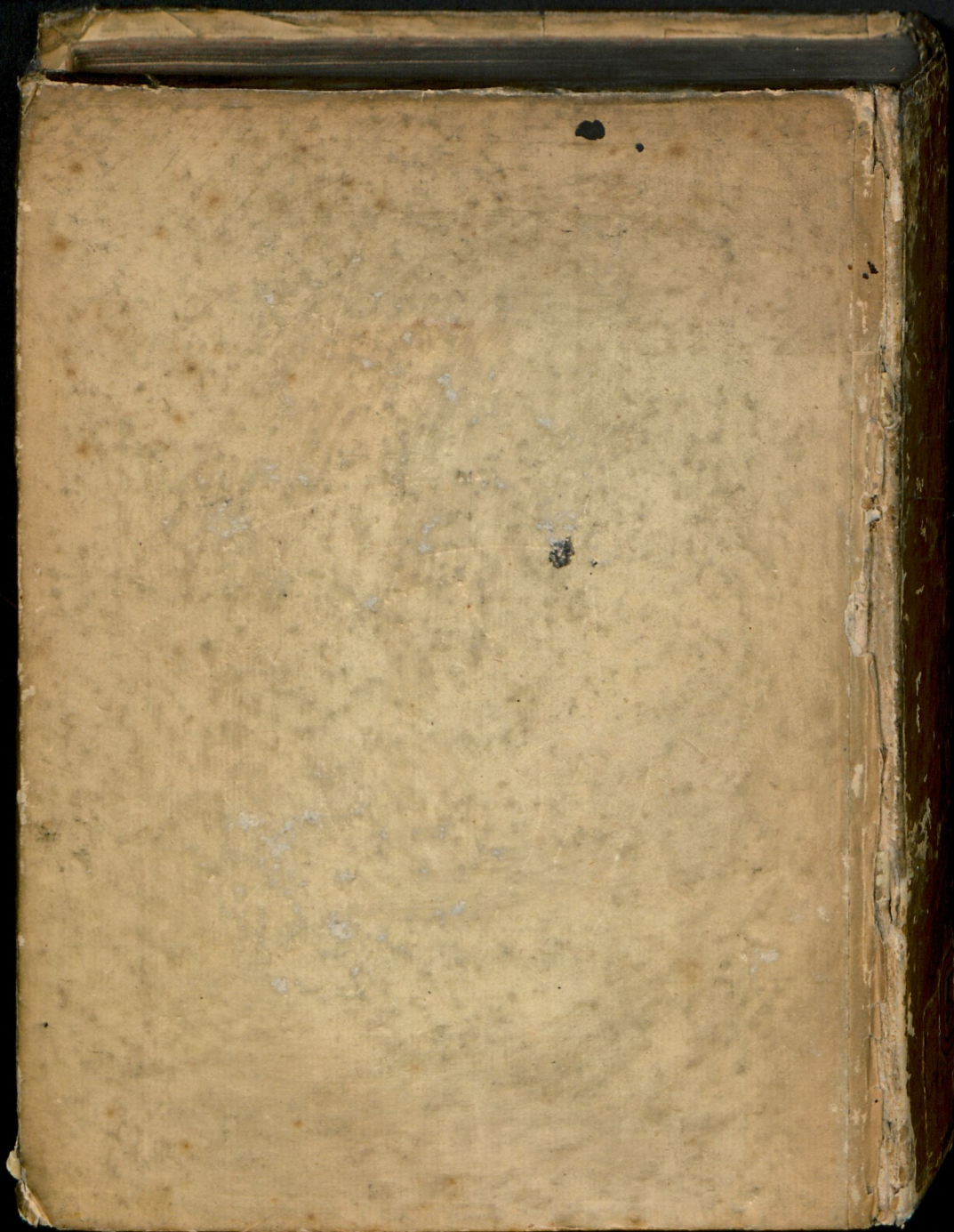
3

St.

12

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
MORBI
AC SYMPTOMATIS
NOTIONE VERA.

QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICIIIS
ET
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM
PRAESIDE
PRORECTORE FRIDERICIANAE MAGNifico
DOMINO
FRIDERICO CHRISTIANO IVNCKERO

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE
HVIVSQVE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO
PAEDAGOGII REGII AC ORPHANOTROPHEI HALENSIS
MEDICO PRACTICO CONSTITVTO
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS RITE CONSEQVENDIS

D. XIV. IVLII A. R. S. c1819.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

CAROLVS OTTO STEGEMANN

DORPATO-LIVONVS.

HALAE

EXCVDEBAT IOANNES CHRISTIANVS HENDEL.

